Печі трапляються двох родів: комини та груби. На кожній з них є більше або менше рельєфна оздоба. Рельєфні роблять або самі тільки карнізи, або, крім карнізів, на поверхні печі є: 1) так звані «кружала» — один або скількись — це низка концентричних кіл з опуклих валків, 2) група рельєфних вертикалів, що відокремлюють кружала, 3) «дзеркала», втиснені площини різної форми, 4) колонки, півколонки поодинокі або групою, 5) образотвірні мотиви, як мотив рослинної гілки, мотив коня і т. д., а на деяких коминах дають випнуті (рельєфні) стовпи. Рельєфне оздоблення печі впливає на композицію її малярської оздоби.

Малярське орнаментування печей будують за двома принципами: принципом кольорування («підведення») і принципом розмальовування — орнаментом. Коли «підводять», кольоруванням виділяють окремі рельєфні частини, як от валки карнізу, обідки кругів, рельєфну оздобу на стовпах тощо. Найчастіше ці смуги темночервоні або жовто-цинамонові на колір, глинясті (табл. XXVIII, XXIX). Але трапляються печі, де все підведення дано самою блакитною або самою по зеленою фарбою. Підведення такими незвичними барвами треба пояснювати тим, що дана селянка зазнає особливої втіхи, дивлячись на сполучення білого з блакитним або білого з зеленим. А на деяких печах виділяють кольоруванням рельєфні частини, сполучаючи різно забарвлені смуги в ритмічному доборі кольорів на білій поверхні. Обраний кольоровий ритм повторюється вже на всіх рельєфних частинах цієї печі: на пасах горішнього карнізу, долішнього, на кружалах і т. д.

Образотвірні мотиви дістають кольорування близьке до образотвірного, себто рослинну гілку забарвлюють на зелене, коней — на рудувате тощо (табл. XXX).

Підведення по карнізах та по деяких інших рельєфних частинах часто зберігається й тоді, як поверхню печі розмальовують орнаментом.

У селі Петриківці (Дніпропетровська округа), як згадувано вже попереду, розмальовують тепер не самий ґрунт стін у печі, але дають мальовання на окремих аркушиках паперу, що ними й обліплюють поверхню печі, а на самому ґрунті дають підведення, що часто зберігається (табл. XXXIV—XL).

Цей спосіб орнаментувати, що з'явився пізніше за малювання

на ґрунті, не однією своєю стороною нагадує спосіб облицьовувати печі мальованими кахлями.

Подібно до прямокутників-кахлів, папір ріжуть теж прямокутниками[1] ($11^1/_2 \times 12^1/_2$ *см*), завбільшки тільки трохи меншими від звичайних селянських кахлів (14-17 × 20-22 *см*); подібно до кахлів, кожен отакий аркушик паперу розмальовують звичайно мотивом рослинної гілки (табл. XXXI, мал. 1—4) і, підхоже до кахлів таки, ними обліплюють поверхню печі. Такі печі з мотивами рослинної гілки, розкиданими по цілій поверхні, загальним своїм виглядом можуть справляти враження печей з мальованих кахлів. І подібно, як на кахльових печах осереднє місце мав часом великий мотив, виконаний на 6-ох або 8-ох кахлях, так і в селі Петриківці на центральне місце виготовлюють мальовання на більшім аркушику паперу (23 × 18 *см*) (табл. XXXII, мал. 1, 2); один, іноді два, такі аркушики наліплюють у центрі, коли цього вимагає рельєфна оздоба поверхні, себто якщо центр виділено вже рельєфом (табл. XXXVIII, XXXIX).

Подібно до того, як на мальованих кахлях, опріч рослинних мотивів, змальовувано також людські постаті, і в цім малярстві трапляються образи людини, саме українки, ці постаті парами наліплюють на піч (табл. XXXVII).

Композиційні схеми, що по них селянки, купивши це мальовання, орнаментують свої печі, в основному такі:

1) Увесь орнамент дають, як облямовання тих окремих прямокутників, що з них будують поверхню печі. За такої схеми використовують тільки вузенькі смуги з безконечним рослинним орнаментом та «підведення» (табл. XXXIII).

2) Усю поверхню орнаментують поодинокими мотивами рослинної гілки, розкиданими по площинах, як і по рельєфних частинах поверхні; руби рельєфів мають «підведення», підкреслюються кольоруванням, абож уздовж горішнього й долішнього карнізу йдуть смуги з безконечним рослинним орнаментом (табл. XXXIV, XXXV).

3) Композиція малярської оздоби визначається архітектурою

[1] У такому вигляді їх виносять у базар і продають; але перед наліплюванням мотив обрізують по контуру. Отже на піч потрапляють тільки барвні малюнки, без прямокутнього поля паперу, там їх розміщують на певній відстані один від одного.